

ՅՈՒՐԻ ԼԵՎՈՆԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՀՈԲԵԼՅԱՆԻ ԱՌԹԻՎ

Լրացավ մեքենագիտության և ռոբոտատեխնիկայի ասպարեզի ականավոր գիտնական, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս **Յուրի Լևոնի Սարգսյանի 70** - ամյակը:

Յուրի Սարգսյանը ծնվել է 1941թ. փետրվարի 9-ին Երևանում: 1962թ. ավարտել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկամեքենաշինական ֆակուլտետը: 1964թ. ընդունվել է Մոսկվայի քիմիական մեքենաշինության ինստիտուտի ասպիրանտուրան՝ «Մեխանիզմների, մեքենաների և ավտոմատ գծերի տեսություն» մասնագիտության գծով: 1967թ. Մոսկվայի հանրահայտ Մեքենագիտության պետական ինստիտուտում ժամկետից 1 տարի շուտ պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը, իսկ արդեն 1975թ.՝ դոկտորական ատենախոսությունը՝ 2 տարի անց ստանալով պրոֆեսորի գիտական կոչում:

1971-1972թ.թ. անցել է գիտական փորձառություն Ստենֆորդի և Իլինոյսի համալսարաններում (ԱՄՆ), իսկ 1977-1978թ.թ. նույն համալսարաններում աշխատել է որպես հրավիրված պրոֆեսոր:

Սկսելով իր աշխատանքային գործունեությունը Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում 1962թ. որպես ասիստենտ, Յուրի Սարգսյանն այնուհետև անցել է փայլուն ուղի՝ դոցենտ, պրոֆեսոր, ամբիոնի վարիչ, իսկ 1988 թվականին ընտրվել է Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի (այժմ՝ Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարան) ռեկտոր և վարել է այդ պաշտոնը մինչև 2006թվականը: Յուրի Սարգսյանը դարձավ Հայաստանում ճարտարագիտական կրթության կառուցվածքային - ծրագրային արմատական ռեֆորմի նախաձեռնողն ու գաղափարախոսը, որի նպատակն էր մերձեցնել Պոլիտեխնիկականի կրթական համակարգը բարձրագույն կրթության ընդունված միջազգային չափանիշներին և հարմարունակ դարձնել այն շուկայական տնտեսության փոփոխվող կարիքներին և պահանջմունքներին:

Յուրի Սարգսյանի անմիջական ղեկավարությամբ Պոլիտեխնիկականը 1992թ. վերակազմավորվեց Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի և առաջինը ԱՊՀ երկրների տարածքում անցավ բարձրագույն կրթության այսօր Բոլոնիայի գործընթացով ամրագրված եռաստիճան կրթական համակարգին՝ ստեղծելով առաջանցիկ իրավական - ծրագրային հիմք իր Գլխավոր պլանով նախատեսված բարեփոխումների համար: 1995թ. ՀՀ կառավարությունը հատուկ որոշումով հավանություն տվեց ավարտված գիտափորձի արդյունքներին, իսկ երկաստիճան բարձրագույն կրթության մոդելը հետագայում ամրագրվեց օրենսդրորեն և ներդրվեց նաև ՀՀ մյուս բուհերում: Յու.Սարգսյանը էական ներդրում ունի նաև Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանի և Լեռնային Ղարաբաղի պետական համալսարանի հիմնադրման գործում:

Յու.Սարգսյանը հեղինակ է ավելի քան 160 գիտական աշխատությունների, այդ թվում՝ միջազգային լայն ճանաչում ստացած մենագրությունների, 36 գյուտերի և պատենտների:

Այդ աշխատությունները նվիրված են մեխանիզմների սինթեզի տեսությանը և ավտոմատացված նախագծմանը, տարածական մեխանիզմների տեսությանը, ռոբոտատեխնիկական համակարգերի մեխանիկային, մեխանիզմների, ռոբոտների և ավտոմատացված համալիրների նոր նմուշների ստեղծմանը: Հետազոտությունների արդյունքները ներկայացվել են մեխանիզմների և մեքենաների տեսության II-XI համաշխարհային համաժողովներում, Ամերիկյան ինժեներ-մեխանիկների ընկերության համաժողովներում, տեսական և կիրառական մեխանիկայի, մեխանիզմների և մեքենաների տեսության միութենական համագումարներում, միջազգային այլ գիտաժողովներում:

Ընդհանրացնելով մեխանիզմների սինթեզի դասական երկրաչափական ուղղությունը (Բուրմեստեր-Շյոնֆլիսի տեսություն) շարժման մոտավոր վերարտադրության դեպքի համար, Յու.Սարգսյանը հիմնել է մեխանիզմների սինթեզի տեսության սկզբունքորեն նոր ուղղություն՝ ապրոքսիմացիոն կինեմատիկական երկրաչափություն, որը ստացել է միջազգային լայն ճանաչում, իսկ համապատասխան տերմինը պաշտոնապես ընդգրկվել է մեխանիզմների և մեքենաների տեսության միջազգային տերմինաբանական ստանդարտում:

Ապրոքսիմացիոն կինեմատիկական երկրաչափությունը կինեմատիկական երկրաչափության ինքնուրույն ճյուղ է, որն ուսումնասիրում է շարժման մոտավոր վերարտադրության հետ կապված ապրոքսիմացիոն խնդիրների հատուկ դաս:

Ուղղության տեսական հիմունքները շարադրված են հեղինակի "Аппроксимационный синтез механизмов" մենագրությունում (М., Наука, 1982), իսկ նոր տեսական ապարատի հիմքի վրա ստեղծված մեխանիզմների ապրոքսիմացիոն սինթեզի մեթոդաբանությունը և համապիտանի ավորոքմական մեթոդները՝ "Кинематика, динамика и точность механизмов" գրքում (Серия "Основы конструирования машин", М., Машиностроение, 1984): Այս աշխատությունները ժամանակին ընդգրկվել են մեխանիզմների և մեքենաների տեսության թեկնածուական միևնույնի պարտադիր գրականության միութենական ցանկում:

Պրոբլեմի կարևորության և սինթեզի հայկական դպրոցի նվաճումների միջազգային ճանաչման մասին է վկայում այն փաստը, որ մեխանիզմների և մեքենաների տեսության VIII համաժողովի (Պրագա, 1991թ.) հինգ պլենար նիստերից մեկը նվիրված էր տարածական մեխանիզմների կինեմատիկական սինթեզի ապրոքսիմացիոն խնդիրների վերլուծությանը, երբ հիմնական զեկուցողը Յու.Լ.Սարգսյանն էր:

Մեխանիզմների սինթեզում վերջավոր Չեբիշևյան մոտարկումների կիրառության ասպարեզում ձեռք բերած տեսական խոշոր արդյունքների համար Յու.Սարգսյանն արժանացել է Ամերիկյան ինժեներ-մեխանիկների ընկերության՝ 1978թ. լավագույն գիտական աշխատանքի համար սահմանված մրցանակին, ինչպես նաև □Պրոկտոր և Գեմբլ□ ընկերության հատուկ մրցանակին՝ տեսական արդյունքների կիրառության հեռանկարայնության համար:

Հետազոտական աշխատանքները, որոնք Յու.Սարգսյանի ղեկավարությամբ կատարվել են Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանում մեխանիզմների տեսության, ռոբոտ-մանիպուլյատորների մեխանիկայի, ճշգրիտ վիբրամեխանիկական համակարգերի, միկրոմանիպուլյատորների, խողովակազուցման սարքավորման ուսումնասիրության և նախագծման բնագավառներում, պարզների են արժանացել տարբեր մրցույթներում և ցուցահանդեսներում, գործնական կիրառություն են գտել հատուկ նշանակության կառավարման համակարգերի (ԳՀԻ, Ալտաիր), խողովակների սառը զուցման հաստոնների (Գլազովոյի, Ալմա-Աթայի, Չեպելի ծանր մեքենաշինության գործարաններ), կիսահաղորդչային սարքերի արտադրության ավտոմատացման միջոցների (կիսահաղորդչային տեխնիկայի Երևանի հատուկ նախագծային-կոնստրուկտորական բյուրո) և այլ սարքերի ստեղծման ժամանակ:

Բազմամյա հիմնարար և կիրառական հետազոտությունների արդյունքում համալսարանում ստեղծվել է ինչպես ԱՊՀ-ի տարածքում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս առավել հայտնի գիտական դպրոցներից մեկը մեխանիզմների տեսության և ռոբոտագիտության ասպարեզներում, ձևավորվել է շնորհաշատ հայ մեքենագետ-գիտնականների նոր սերունդ:

Յու.Սարգսյանի գիտական ղեկավարությամբ պաշտպանվել են մի շարք թեկնածուական և դոկտորական ատենախոսություններ ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում, Ուկրաինայում, Ղազախստանում, որտեղ նա ունի բազմաթիվ հետևորդներ:

Յու.Սարգսյանը մի շարք աշխատություններ ունի նաև ինժեներական կրթության մեթոդաբանության, գիտական քաղաքականության, բարձրագույն

կրթության ստրատեգիական պլանավորման և Բոլոնիայի գործընթացի տարբեր տեսակետների վերաբերյալ:

Իր ծանրակշիռ գիտական վաստակի համար Յու.Սարգսյանը 1986թ-ին ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, իսկ 1996թ-ին՝ իսկական անդամ: 1989 թվից մինչև 2006 թիվը եղել է ՀՀ ԳԱԱ նախագահության անդամ, 1995թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ փոխպրեզիդենտ:

Յու.Սարգսյանը վարել է նաև ակտիվ գիտահասարակական գործունեություն: 1991 թվից՝ մեխանիզմների և մեքենաների տեսության միջազգային ֆեդերացիայի (IFTOMM) գործադիր խորհրդի անդամ է: 1994թ. ընտրվել է Միջազգային ինժեներական ակադեմիայի թղթակից անդամ, իսկ 1995թ.՝ իսկական անդամ: Հանրապետական և արտասահմանյան մի քանի գիտական հանդեսների խմբագրական կոլեգիաների անդամ է: Յու.Սարգսյանը մեխանիզմների և մեքենաների տեսության միջազգային տերմինաբանական ստանդարտի հեղինակներից մեկն է, որի հիման վրա ստեղծվել է մեխանիզմների և մեքենաների տեսության անգլերեն-հայերեն-ռուսերեն տերմինարան (2009թ.): Նա ՀՀ ԲՈՀ-ի խորհրդի անդամ է և մեքենագիտության ու մեքենաշինության աստիճանաշնորհող խորհրդի նախագահը, ղեկավարում է տեխնիկական գիտությունների և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ասպարեզում ՀՀ Նախագահի մրցանակի շնորհման հանձնաժողովը:

1995թ. օգոստոսին Միլանում տեղի ունեցած IFTOMM-ի IX Համաշխարհային համաժողովում Յու.Սարգսյանին շնորհվել է IFTOMM-ի հատուկ մրցանակը՝ մեխանիզմների և մեքենաների տեսության ասպարեզում բացառիկ ծառայությունների համար:

2002թ. արժանացել է Հայ կրթական հաստատության (ԱՄՆ) «Տարվա լավագույն կրթական գործիչ» մրցանակին, 2006թ. ընդգրկվել է Միջազգային կենսագրական կենտրոնի (Քեմբրիջ, Անգլիա) «Ականավոր 100 կրթական գործիչներ-2006» անվանակարգում:

Յու. Սարգսյանը նաև ճանաչված հասարակական և պետական գործիչ է: 1990-1995 թվականներին ընտրվել է ՀՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր և Սահմանադրական հանձնաժողովի անդամ, իր ներդրումն ունենալով Հայաստանի անկախության Հռչակագրի, ՀՀ առաջին Սահմանադրության, կրթության և գիտության վերաբերյալ օրենքների մշակմանը: Նրա առաջարկությամբ է, մասնավորապես, ձևակերպվել և ընդունվել Հայաստանի անկախության Հռչակագրի Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչմանը նվիրված հայտնի դրույթը: 1985թ. Յուրի Սարգսյանը պարգևատրվել է «Պատվո նշան» շքանշանով, 1999թ.՝ «Անանիա Շիրակացի» մեդալով, 2003թ. «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանով:

Խմբագրական կոլեգիան շնորհավորում է Յուրի Լևոնի Սարգսյանին հոբելյանի կապակցությամբ, ցանկանում քաջառողջություն, երկարակեցություն և ստեղծագործական նորանոր հաջողություններ: